Verantwoording participatie en inspraak

Omgevingsprogramma bouw en infrastructuur, onderdeel erfgoed

1. Inleiding

Voordat een omgevingsprogramma wordt vastgesteld is het van belang om de stad te betrekken via participatie en inspraak. In deze bijlage wordt weergegeven hoe hieraan uitvoering is gegeven en wat daarvan het resultaat is. Hierbij zijn de volgende stukken relevant:

1. Inspraakverordening Harderwijk 2007
   De inspraakverordening schrijft voor hoe ingezetenen en belanghebbenden bij de voorbereiding van gemeentelijk beleid worden betrokken. Daarbij wordt onderscheid gemaakt in participatie en inspraak. Participatie vindt plaats voorafgaand aan de inspraakperiode. In het kader van de inspraak wordt het ontwerp van het omgevingsprogramma bouw en infrastructuur, onderdeel erfgoed gedurende zes weken ter inzage gelegd. Daarbij wordt de mogelijkheid geboden om hierover een zienswijze kenbaar te maken bij het college.
2. Omgevingsbesluit, artikel 10.8
   Het Omgevingsbesluit schrijft voor dat bij het vaststellen van een programma wordt aangegeven hoe burgers, bedrijven, maatschappelijke organisaties en bestuursorganen bij de voorbereiding zijn betrokken en wat de resultaten daarvan zijn. Daarbij wordt aangegeven op welke wijze invulling is gegeven aan het toepasselijke decentrale participatiebeleid.
3. ‘Interactief Werken’ in Harderwijk (2016)
   Met het vaststellen van deze notitie zet Harderwijk in op het actief betrekken van inwoners, maatschappelijke organisaties, bedrijven en andere belanghebbenden bij de voorbereiding, bepaling, uitvoering en evaluatie van gemeentelijk beleid in een open wisselwerking. Aan de hand van de interactieladder worden de verschillende vormen van participatie beschreven, de rol van de participanten en de mate van invloed die zij hebben op het beleid.

2. Participatie

Erfgoed is een onderwerp waar veel verenigingen, instellingen en inwoners bij betrokken zijn of zich betrokken voelen. Participatie is hierom – naast dat het verplicht is – ook belangrijk en voor deze participatie aansluiting gezocht bij de interactieladder uit de notitie ‘Interactief Werken’ in Harderwijk. Voor de rol van het bestuur is gekozen om de participatieve stijl als uitgangspunt te nemen, aan de participanten is de rol van ‘adviseur beginspraak’ toegekend. Concreet betekent dit dat er door het bestuur een open advies wordt gevraagd, waarbij er veel ruimte is voor inbreng en discussie. Participanten kunnen een eigen probleemdefinitie en oplossingsrichting aangeven. Hier is uitvoering aangegeven door het samenstellen van een klankbordgroep van belanghebbenden bij het onderdeel erfgoed.

2.1. Samenstelling klankbordgroep

Het omgevingsprogramma bouw en infrastructuur, onderdeel erfgoed (verder: onderdeel erfgoed) gaat in op verschillende facetten van het erfgoed zoals gebouwd erfgoed, historische structuren en archeologie. In dit kader is ervoor gekozen om grote erfgoedinstellingen in de klankbordgroep deel te laten nemen die zich over de volle breedte bezighouden met de facetten van het erfgoed. Concreet gaat het om de Historische Vereniging Herderewich, het Noord-Veluws Archief (NoVA) en het Stadsmuseum Harderwijk. Naast deze instellingen hebben enkele inwoners van Harderwijk en Hierden, die zich inzetten voor het erfgoed van Harderwijk en Hierden en kennis hebben van historie van Harderwijk, deelgenomen aan de klankbordgroep.

2.2. Klankbordgroep op 10 juni 2025

Op 10 juni 2025 heeft er een bijeenkomst met de klankbordgroep plaatsgevonden, aangevuld met een vertegenwoordiging vanuit het Historisch Kenniscentrum Harderwijk.

Opbrengst

Kernwaardenspel

Allereerst heeft de klankbordgroep de kernwaarden geformuleerd, gebaseerd op de Canon van Harderwijk en de Stadsgenese zoals die is gebruikt als bouwsteen voor de Omgevingsvisie gemeente Harderwijk 2040.

Om tot de kernwaarden te komen is het kernwaardenspel gespeeld en is het gesprek gevoerd over wat belangrijk wordt gevonden om te bewaren, te delen en door te geven aan toekomstige generaties. Daarbij is in twee groepen gewerkt.

De eerste groep heeft de Vischpoort gekozen als een voorbeeld van een monument dat symbool staat voor wat behouden zou moeten worden: een herkenningspunt dat verhalen vasthoudt en doorgeeft. Het idee van doorgeven werd letterlijk verbeeld door kinderen: als de volgende generatie aan wie dit erfgoed wordt toevertrouwd. De opdracht om dit in gezamenlijkheid te doen, kreeg vorm in een cirkel van handen: een beeld van verbinding, zorg en gedeelde verantwoordelijkheid.

De tweede groep sprak over koesteren: het koesteren van erfgoed, maar ook van de eigenheid van Hierden. Daarbij kwam een archeologische opgraving ter sprake als voorbeeld van hoe het ook mis kan gaan als er onvoldoende oog is voor behoud. Het gesprek ging vervolgens over het belang van een open vizier, over een stad die altijd naar buiten was gericht: met haar universiteit, handel, industrie en militaire terrein. Harderwijk werd gezien als een plek die stevig in de regio is ingebed, met een eigen karakter en een open houding.

Afbeelding: Resultaat kernwaardenspel - woorden en duiding.

Verwerking

De opbrengsten uit het kernwaardenspel zijn meegenomen bij het ontwikkelen van de drie verhaallijnen: ‘Koesteren van eigenheid’, ‘Dynamiek van het landschap’ en ‘Open vizier’. Deze drie verhaallijnen zijn uitgewerkt en opgenomen in het Achtergrondrapport omgevingsprogramma bouw en infrastructuur, onderdeel erfgoed (hoofdstuk 2). Ook zijn de opbrengsten, wensen en ideeën meegenomen bij het opstellen van de maatregelen.

De klankbordgroep vond de ambities van het op te stellen onderdeel erfgoed erg hoog en had twijfels of dit wel uitvoerbaar was met de huidige capaciteit/inzet van de gemeente. Dit was een terechte opmerking. Om het project verder te kunnen brengen, is ervoor gekozen om vooraf meer duidelijkheid te geven over het financiële kader voor het onderdeel erfgoed. In overleg met het college is besloten dat het onderdeel erfgoed binnen de bestaande structurele capaciteit en middelen uitgevoerd moet worden, waarbij eventueel incidentele middelen voor specifieke projecten gevraagd kunnen worden. Roerend erfgoed en immaterieel erfgoed zijn in de gemeente Harderwijk echter nog onontgonnen terrein waarvoor geen structurele capaciteit en middelen beschikbaar zijn. Hierom is ervoor gekozen deze onderdelen niet verder uit te werken in het onderdeel erfgoed. Het college wordt separaat voorgesteld om een tijdelijke kwartiermaker roerend- en immaterieel erfgoed aan te stellen. De kwartiermaker moet in samenspraak met betrokken instellingen, verenigingen en erfgoedgemeenschappen het roerend- en immaterieel erfgoed verder verkennen.

2.3. Klankbordgroep op 3 november 2025

Op 3 november 2025 heeft er een tweede bijeenkomst met de klankbordgroep plaatsgevonden, aangevuld met een vertegenwoordiging vanuit de werkgroep archeologie. Het Noord-Veluws Archief (NoVA) en het Stadsmuseum Harderwijk waren bij deze bijeenkomst niet vertegenwoordigd.

Opbrengst

De klankbordgroep is bijgepraat over de financiële kaders, de keuze om roerend- en immaterieel erfgoed niet uit te werken in het onderdeel erfgoed, de mogelijke aanstelling van een kwartiermaker roerend- en immaterieel erfgoed en de reden waarom de klankbordgroep niet is uitgebreid. Verder zijn de concept-verhaallijnen besproken alsmede mogelijke maatregelen om de doelen en erfgoedambities te kunnen bereiken.

Maatregelen en projecten
De voorgestelde maatregelen en projecten zijn door de klankbordgroep geprioriteerd. Er is een voorkeursscenario uitgekomen en ook is meegedacht over de concretisering van maatregelen, hieruit is de volgende top 3 gekomen:

1. Bouwhistorische verwachtingenkaart Binnenstad.
2. Verbeteren processen en afspraken vergunningen en toezicht.
3. Verbeteren toegankelijkheid en vindbaarheid van erfgoedinformatie en beleid voor behoud van beeldbepalende/ karakteristieke panden (inclusief post 65).

In het bijzonder is ook gesproken over het met incidentele middelen aanstellen van een kwartiermaker voor roerend- en immaterieel erfgoed en om mee te denken over de potentiële opdracht voor de kwartiermaker. Daarnaast is nog de maatregel voorgesteld om het interieur van alle monumenten te (laten) beschrijven.

Verwerking

De drie verhaallijnen zijn naar aanleiding van de opmerkingen bijgewerkt en gedeeld met de klankbordgroep. Veel besproken maatregelen zijn opgenomen in het erfgoedprogramma, waaronder het beschrijven van bepaalde kerkinterieurs.

De volgende voorgestelde maatregelen zijn niet opgenomen in het onderdeel erfgoed:

- Verbeteren processen en afspraken vergunningen en toezicht: het omgevingsprogramma is geen instrument waarin interne werkafspraken en processen opgenomen kunnen worden.
- Het interieur van alle monumenten (laten) beschrijven: om alle 427 monumenten te (laten) beschrijven is niet alleen kostbaar en tijdrovend, maar ook moeilijk uitvoerbaar nu dit niet kan zonder de vereiste toestemming van de eigenaren.

De mogelijke aanstelling van een kwartiermaker is niet als maatregel opgenomen in het onderdeel erfgoed. Veel roerend- en immaterieel erfgoed is niet specifiek aan een locatie gebonden, waarmee een relatie met de fysieke leefomgeving nagenoeg ontbreekt. Er vindt hierom separate besluitvorming plaats over de mogelijke aanstelling van een kwartiermaker. De opdracht voor de kwartiermaker is bij het collegevoorstel als apart besluitpunt met een apart document aangeboden. De opmerkingen en suggesties van de klankbordgroep zijn in dit document verwerkt.

3. Inspraak

Het omgevingsprogramma bouw en infrastructuur is een vrijwillig programma. Voor een vrijwillig programma gelden geen procedure-eisen volgens de Omgevingswet. Het vaststellend bestuursorgaan, in dit geval het college van burgemeester en wethouders, beslist zelf hoe ze de voorbereiding van een vrijwillig programma vormgeeft. Voor het onderdeel erfgoed is besloten om naast participatie ook inspraak te verlenen. In lijn met de inspraakverordening wordt het onderdeel erfgoed gedurende een periode van zes weken ter inzage gelegd door dit onderdeel digitaal beschikbaar te stellen via het digitaal stelsel omgevingswet (DSO). Via de website ‘Regels op de kaart’ kan iedereen het programma bekijken. Tijdens deze periode wordt aan iedereen de gelegenheid geboden om een zienswijze in te dienen bij het college. De resultaten van de inspraak worden na afloop van de termijn toegevoegd aan deze notitie en betrokken bij de besluitvorming over de vaststelling van het onderdeel erfgoed.